

Αγαπημένε Che

του Eduardo Galeano

Σήμερα συμπληρώνονται 46 χρόνια από τη δολοφονία του Τσε. Το Barikat δημοσιεύει, στα πλαίσια αυτής της ημέρας μνήμης, μια συνέντευξη ενός από τους σημαντικότερους ανθρώπους της διανόησης του πολιτισμού στην αμερικανική ήπειρο, του Eduardo Galeano στον Iosu Perales που δημοσιεύθηκε στο βιβλίο με τίτλο «Αγαπημένε Che».

Ας αρχίσουμε την συζήτηση μιλώντας για την προσωπικότητα του Τσε. Ο αντάρτης της Σιέρα Μαέστρα, ο μύθος της Βολιβίας, είναι ίσως ο πιο γνωστός παγκοσμίως. Ωστόσο ο Τσε έχει μια πολύπλευρη συνεισφορά, που επικεντρώνεται στην ανάδειξη του υποκειμενικού παράγοντα της επανάστασης. Αναδεικνύεται δηλαδή, στα γραπτά του, στην συμπεριφορά του, ο ρόλος του ανθρώπου στον μετασχηματισμό της κοινωνίας, η σταθερή του προσήλωση στην ουτοπία του κομμουνισμού.

Τον κατηγόρησαν για βολονταρισμό επειδή επέμενε πολύ στον παράγοντα άνθρωπο. Εγώ πιστεύω ότι αυτό δεν είναι βολονταρισμός, με την αστική έννοια, αλλά απλή επαναφορά στην πραγματικότητα αυτού που είναι αυτονόητο, γιατί οι αιτιοκρατικές μηχανιστικές αντιλήψεις, για τις οποίες ο Μαρξ δεν ευθύνεται, θέτουν την ελευθερία έξω από τον άνθρωπο, όπως ο Πλεχάνοφ που σε ορισμένα γραπτά του, μοιάζει να υποβαθμίζει την ελευθερία του ανθρώπου, στην ελευθερία που έχει το φεγγάρι να περιστρέφεται γύρω από την γη. Ο Τσε τοποθετεί την ελευθερία στην συνείδηση και στον πρωταγωνιστικό ρόλο που αυτή παίζει στην ιστορία της ανθρωπότητας. Οι οικονομίστικες αντιλήψεις προδίδουν τον μαρξισμό, και τον υποβαθμίζουν σε έναν απλό ωρολογιακό μηχανισμό, σύμφωνα με τον οποίο ο σοσιαλισμός είναι εφικτός επειδή ήρθε η ώρα του και έχει ήδη καθοριστεί τι πρέπει να συμβεί. Ακόμα και με το άσθμα του ήταν ολοκληρωμένος. Θα πρέπει να σημειώσουμε το ιστορικό γεγονός ότι στον Τσε δεν υπήρχε αντίφαση σε αυτό που είπε και σε αυτό που έκανε, και αυτό είναι που δεν του συγχωρούν οι δογματικοί. Αμφισβήτησε την εξουσία και το χρήμα και έπαιξε τη ζωή του κορώνα-γράμματα. Τοποθετήθηκε ενάντια σε αυτούς που βλέπουν τα πράγματα με δύο μέτρα και σταθμά. Ο Τσε προειδοποιούσε για τον κίνδυνο της απληστίας, λέγοντας «προσέξτε τους κινδύνους της απληστίας» και γι αυτό, αυτοσαρκαζόταν που τα χαρτονομίσματα είχαν την υπογραφή του, όταν ήταν πρόεδρος της Εθνικής Τράπεζας της Κούβας. Έλεγε, προσέξτε τις παραχωρήσεις που κάνουν τον εγωισμό κινητήριο μοχλό της επανάστασης και της ζωής, γιατί αυτές οι παγίδες με έναν μαγικό τρόπο βάζουν τέλος στην επανάσταση, εμπεριέχονται μέσα στην κοινωνική επανάσταση και επιβιώνουν στον καπιταλισμό, σαν ένα δηλητήριο που μπορεί να γαμήσει την διαδικασία οικοδόμησης της νέας κοινωνίας.

Μιλάτε για έναν εξαιρετικό άνθρωπο. Πολλές φορές όμως αναρωτιέμαι, ότι δεν έχουμε σταματήσει να εξιδανικεύουμε τον Τσε, οικοδομώντας μια θεϊκή εικόνα γι αυτόν, και παρασυρόμαστε σε αυτό, γιατί τελικά έχουμε ανάγκη από έναν νέο θεό.

Μετά τον θάνατό του, το σύστημα διαπίστωσε ότι αυτό που αντιπροσώπευε ο Τσε ήταν

πολύ επικίνδυνο, και στην συνέχεια προσπάθησε να το ελέγξει. Πώς να το πω; Η προσπάθεια εμπορευματοποίησής του επιχείρησε να λανσάρει ένα είδος Μπούφαλο Μπίλ της αριστεράς. Ταυτίζουν τον Τσε με την ένοπλη βία και προσπαθούν να υποβαθμίζουν το έργο και την σκέψη του, μόνο στο στρατιωτικό τομέα. Ακόμα και η αριστερά το άφησε να πλανάται, δεν έχει βέβαια σημασία, γιατί ένας μύθος αληθινός και όχι ψεύτικος, είναι ένας μύθος επικίνδυνος. Ο Τσε θα μπορούσε να κάνει λάθος σε κάποια ζητήματα. Η αποτυχία στη Βολιβία δεν θα μπορούσε να εξηγηθεί μόνο από την προδοσία της αριστεράς εκεί, αλλά θεωρώ ότι ήταν λάθος εκτίμηση του χρόνου και του τόπου. Επέλεξε ένα μέρος αραιοκατοικημένο, ερημωμένο, που η αγροτική μεταρρύθμιση θα έκανε περισσότερο κακό παρά καλό, και η γενικότερη κατάσταση δεν ήταν αυτή που πίστευε. Εκεί διεξήχθη ένας διάλογων κωφών, για τον αντάρτικο «εστιασμό» και το χώρο, για το αν είναι η υποτιθέμενη σπίθα που θα αναφλέξει το λιβάδι ή αν το λιβάδι ήταν ευνοϊκό για τη σπίθα. Ο Τσε και οι άνθρωποί του βρισκόταν σε απόλυτη μοναξιά. Όμως το ουσιαστικό μήνυμά του δεν ήταν σε λάθος χρόνο και τόπο, παρότι αλλοιώθηκε με μια εικόνα του, που εμφανίζεται ως κυρίαρχη και έφτασε σε σημείο να υποβαθμίσει και να αμβλύνει την ουσία, που αναπαράγεται στο χρόνο. Με άλλα λόγια, το μήνυμά του ξεπερνάει την αντίληψή του για τον «εστιασμό», και μπορεί να συζητηθεί, να αμφισβητηθεί και να τροφοδοτηθεί με επιχειρήματα.

Θέλετε να πείτε, ότι το σημαντικό είναι η ουσία και όχι το φαινομενικό και συγκυριακό;

Φυσικά, τα γεγονότα ολοκληρώνονται όταν αποδεικνύονται. Η αντίληψή του για την διεύρυνση και όχι την απομόνωση της επανάστασης – αυτό ήταν το δράμα της επανάστασης στην Σοβιετική Ένωση – είναι το σημαντικό. Η αντίληψη του εξειδικεύεται για την επανάσταση σε όλη την ήπειρο (Λατινική Αμερική). Και νομίζω ότι ο Τσε είχε πάντα την ανησυχία να μην καταλήξει η Κούβα ένα είδος «λεκέ στη θάλασσα», μια εξαίρεση στον κανόνα. Δυστυχώς, δεν έζησε για να δει την νίκη της Επανάστασης στη Νικαράγουα, που ήταν μια επιβεβαίωση ότι η Κούβα δεν είναι μόνη. Από το 1979 εκεί κάτω, η ίδια η κουβανική επανάσταση που έπαιξε ζωτικό ρόλο στον θρίαμβο των Σαντινίστας, κατά κάποιο τρόπο τροφοδοτείται από την εμπειρία της Νικαράγουα. Γι' αυτό, και σωστά λένε οι Νικαραγουάνοι ότι δεν πρόκειται να κάνουν μια άλλη Κούβα, αλλά μια άλλη Νικαράγουα. Αλλά αυτή η εμπειρία, η οποία δεν είναι πρότυπο, δεν αντιγράφεται, επηρεάζει την Κουβανική εμπειρία και το αντίστροφο. Είναι αναγκαίος ο διάλογος, και οι διάλογοι που γίνονται με τον καθρέπτη ή τον τοίχο, δεν είναι πραγματικοί. Αυτό που είναι λυπηρό είναι ότι ο Τσε δεν πρόλαβε να δει με τα μάτια του, να αισθανθεί τα νέα επαναστατικά σκιρτήματα της Λατινικής Αμερικής.

Μου φαίνεται ελκυστική η ιδέα των κατόπτρων, με την έννοια ότι ένα μόνο, δεν είναι αρκετό. Δεν νομίζω ωστόσο ότι η στρατηγική του Τσε για την Λατινική Αμερική ήταν τόσο μονολιθική.

Η ιστορία της Λατινικής Αμερικής είναι μία ιστορία τρελή, και η πραγματικότητά της είναι πολύπλευρη και σύνθετη, και απαιτείται πάνω από ένας καθρέπτης για να εξετάσουμε το υπόλοιπό της πρόσωπο. Και γι αυτό, τα συστήματα της Λατινικής Αμερικής βαδίζουν αργά ή γρήγορα στο τέλος τους και θα ναυαγήσουν πάνω στα βράχια της πραγματικότητας. Ο Τσε δεν έκανε λάθος όταν έλεγε ότι οι επιφανειακές αλλαγές δεν θα επιβιώσουν, και οι βαθιές αλλαγές απαιτούν την αναγκαία βία, αλλά είπε επίσης ότι δεν πρέπει να υπάρχει σύγχυση, ότι ο ένοπλος αγώνας για να αποκρυσταλλώσει αυτές τις βαθιές αλλαγές, απαιτεί ορισμένες προϋποθέσεις και όταν υπάρχει ανοικτό πολιτικό πεδίο πρέπει τα βήματά μας να είναι πολύ προσεχτικά. Πολλές γκάφες έγιναν επικαλούμενες τον Τσε, ενάντια στις

παραινέσεις του και σε αντίθεση με τις θέσεις του.

Με σοκάριζε πάντα αυτή η ιδέα του Τσε, ότι ο επαναστάτης πρέπει πάντα να κινείται με συναισθήματα αγάπης. Όταν χρειάζεται να συσσωρευτεί τόσο μίσος, ώστε να πούμε «φτάνει πια», πως είναι δυνατόν να επιτευχθεί αυτή η αρμονία αγάπης και μίσους;

Πιστεύω ότι η αγάπη και το μίσος πάνε μαζί, είναι απόλυτα συνδεδεμένα μεταξύ τους. Όποιος αγαπά την ελευθερία, μισεί το αντίθετό της, κάθε αγάπη που δεν περιλαμβάνει το μίσος είναι ατελής και υποκριτική. Σε αυτή την ιδέα του Τσε δεν υπάρχει ίχνος πουριτανισμού. Η πραγματικότητα της ζωής δεν έχει καμία σχέση με την υποκριτική ηθική.

Ο Τσε ζει;

Κοίτα, σε μια γη σαν την Λατινική Αμερική, που η ασθένεια της ανικανότητας είναι χρόνια και που στο όνομα του ρεαλισμού κηρύσσουν την παραίτηση και μας καλούν να περιμένουμε και να περιμένουμε, ελπίζοντας να κουραστούμε από την αναμονή, ο Τσε είναι ο ανυπόμονος, ο άνθρωπος της ελπίδας και γι'αυτό είναι ένας προφήτης, ένας είδος Ησαΐα της Λατινικής Αμερικής, ένας κήρυκας μιας άλλης εποχής. Ίσως πρέπει να πούμε ότι και εμείς επίσης, έχουμε την υπομονή να περιμένουμε τον Τσε, την επιστροφή του Τσε. Σίγουρα, ο Τσε ζει στον καθένα που πιστεύει σε αυτά που ο ίδιος πίστευε, και ζει μέσα στα μεγάλα λαϊκά απελευθερωτικά κινήματα, σε αυτή τη γη που δεν την έχει καταδικάσει κανένας θεός σε αυτή την δυστυχία.

Πηγή: Nuestra America, 2003 (Fuente: SoloLiteratura.com y Bolivianet.com). Μετάφραση κειμένου: Βαγ. Γονατάς & Λ. Κωνσταντίνου από το Guevaristas